

Rubrika Eksports

Raksts veidots sadarbībā ar LIAA un Eiropas Biznesa atbalsta tīklu Latvijā

Cilvēki – planēta - peļņa

Ineta Želve, *nozare.lv*

Korporatīvā sociālā atbildība ir laba biznesa prakse, kas demonstrē uzņēmuma vērtības un principus un parāda, ka uzņēmums brīvprātīgi ir iekļāvis sociālās, vides un cilvēktiesību vērtības savā ikdienas darbībā un attiecībās ar uzņēmumā iesaistītajām pusēm - darbiniekiem, klientiem, partneriem, vietējo sabiedrību un citiem. Uzņēmuma atbildība vairs nav saistīta tikai ar peļņas aspektiem, tā ir arī atbildība par cilvēkiem un planētu.

Latvijā pamazām sāk novērtēt

Korporatīvā sociālā atbildība (KSA) kā laba biznesa prakse un organizēta kustība attīstās kopš pagājušā gadsimta deviņdesmitajiem gadiem un gūst arvien lielāku atbalstu ne tikai uzņēmēju, bet arī patērētāju vidū, informē Labklājības ministrijas Darba departamenta Darba attiecību un sociālā dialoga nodaļas vadītāja Ineta Vjakse. Uzņēmumu konkurētspēja un produktivitāte nav iespējama bez iesaistīšanās starptautiskajos un globālajos procesos, līdz ar to pēdējo desmit gadu laikā KSA kļūst par uzņēmumu stratēģiju sastāvdaļu.

Tomēr, kā vēsta veiktie reputācijas un KSA pētījumi, Latvijā ir maz uzņēmēju, valsts institūciju un sabiedrības pārstāvju, kas izprot KSA būtību un atbalsta tās izpausmes veidus.

KSA attīstību globālajā līmenī ietekmē divi galveni faktori: pieprasījums pēc sakārtotas uzņēmuma struktūras un sociāli atbildīgas uzņēmējdarbības vides, skaidriem principiem un labas reputācijas, kļūstot par piegādātāju ārvalstu kompānijām vai to partneri; nepieciešamība iekļūt globālajā tirgū un būt līdzvērtīgam spēlētājam, piedāvājot kvalitatīvus un atbildīgas uzņēmējdarbības principiem atbilstošus pakalpojumus un produktus.

Biznesa pievienotā vērtība

KSA ir biznesa iniciatīva, kuras īstenošana atkarīga no uzņēmuma vadības. Ar KSA mēdz saprast gan privāto struktūru brīvprātīgas iniciatīvas, gan uzņēmumu iespējas uzlabot savu darbinieku sociāli ekonomiskos apstākļus. KSA programmas, kas sniedzas pāri normatīvo aktu prasībām, uzņēmums var īstenot patstāvīgi, kā arī sadarbībā ar uzņēmumu ietekmējošām interešu grupām, it īpaši klientiem, piegādātājiem, patērētājiem.

Taču KSA neattiecas tikai uz darba tirgu vai darba tiesībām. Tā rosina sabiedrību un uzņēmējus uz sociāli atbildīgu uzņēmējdarbību, tai skaitā uz līdzdalību darba un dzīves apstākļu nodrošināšanā kā darbiniekiem, tā sabiedrībai kopumā.

KSA sniedz atbildi uz jautājumu „ko biznesā varētu darīt” nevis „ko biznesā vajadzētu darīt”. Runa ir par iespējām, nevis par pienākumiem un jauniem noteikumiem. Tas ir veids kā radīt pievienoto vērtību biznesam - uzņēmumu aktivitātes var sniegt ieguldījumu gan sociālajā, gan apkārtējās vides jomā.

Eiropas Komisija (EK) atbalsta brīvprātīgu pieeju, jo tā ir efektīvāka un prasa mazāk birokrātijas. KSA nozīmē brīvprātīgu uzņēmumu rīcību, līdz ar to EK veicina, lai sadarbotos ar uzņēmumiem, veidotos Eiropai labvēlīgs sabiedriskais klimats, kurā

uzņēmēji tiek novērtēti nevis tikai tādēļ, ka tie pelna, bet arī tāpēc, ka sniedz taisnīgu ieguldījumu, lai risinātu sabiedrības problēmas.

KSA noteikti nav tikai lielo uzņēmumu priekšrocība vien. Tāpat kā vairums uzņēmējdarbības praktisko darbību, vairākas pašreizējās attīstības tendences ir raksturīgas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. EK plāno veicināt pieredzes apmaiņu par to, kā nākotnē vislabāk atbalstīt KSA mazos un vidējos uzņēmumus.

Zaļā grāmata un ANO Globālais līgums

Leģitīmus apveidus KSA Eiropā sāka iegūt 2001.gadā, izdodot Zaļo grāmatu un 2003.gada maija direktīvu par KSA, kur KSA būtiskākais elements ir brīvprātības princips. Uzņēmēji pasaulē ļoti stingri iestājas par šī principa saglabāšanu, jo reālais labums no KSA ir tieši kompāniju vēlme raudzīties plašāk par normatīvo aktu prasībām. Aktivitātes un iniciatīvas, kuras veic uzņēmumi, ir katram uzņēmumam unikālas, tādēļ nevar izveidot vienu noteiktu darbības modeli. Atšķirības pieejās rada uzņēmuma darbības vieta, tā izmēri, uzņēmuma struktūra, tam pieejamie finanšu resursi, tirgi un nozares priekšnoteikumi.

KSA nav statiska, bet gan dinamiska daudzdimensiju koncepcija, kas nepārtraukti adaptējas atbilstoši izmaiņām ekonomikā, politikā, sociālajos un vides apstākļos.

Globālais līgums ir Apvienoto Nāciju organizācijas (ANO) iniciatīva, kuru veido desmit uzņēmumu sociālo atbildību stiprinoši principi, kas rosina uzņēmumus ievērot cilvēktiesības un darba apstākļus, saudzēt vidi un vērsties pret korupciju.

Globālais līgums ir brīvprātīga kustība, kas nav juridiski saistoša un aicina uzņēmumus attīstīt labas pārvaldības praksi un sociāli atbildīgu rīcību savā uzņēmumā un veicināt augstākus biznesa prakses standartus, tādējādi veidojot sakārtotu un ētisku biznesa vidi.

Patlaban Globālā līguma kustībā ir apvienojušies simtiem dažāda lieluma no nozaru uzņēmumu no visas pasaules. Pievienojoties kustībai, uzņēmumi apņemas ievērot savu darbinieku, klientu, sadarbības partneru un visas sabiedrības kopējās intereses, tādējādi veicinot uzņēmējdarbības vides un sabiedrības attīstību savā reģionā un visā pasaulē.

Latvijas uzņēmumu pieredze

Nav vienas konkrētas KSA pieejas, kas derētu visiem uzņēmējiem un sabiedrībai. Arī Latvijas uzņēmumi savā darbībā ieviesuši korporatīvās sociālās atbildības pamatprincipus. Piemēram, *Grindeks* integrētās vadības sistēma aptver visus produkta dzīves cikla etapus – gan pētniecību un izstrādi, gan ražošanu un pārdošanu. Uzņēmums strādā atbilstoši Labas ražošanas prakses un Labas laboratorijas prakses standarta prasībām, informē *Grindeks* valdes priekšsēdētājs Jānis Romanovskis.

Grindeks vadās pēc principa, ka atbildīga, videi draudzīga rīcība pilsoniskā, valstiskā un globālā mērogā ir īpaši būtiska uzņēmumiem, kuru ražošanas procesos tiek ietekmēta apkārtējā vide – gaiss, zeme un citi vides komponenti.

Vērienīgākais, ar vides aizsardzību saistītais projekts ir šī gada vasarā atklātās rūpniecisko notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kurās izmantota šobrīd viena no modernākajām, bioloģiskās attīrīšanas koncepcijām, kas farmaceitiskā rūpniecība ir savienojama ar saudzīgu attieksmi pret dabu. Kopumā projektā tika investēti 2,5 miljoni latu.

Kā stāsta *Aldaris* korporatīvo attiecību vadītāja Laura Krastiņa, jau daudzus gadus arī *Aldaris* ieviesti labas pārvaldības principus, kuri tiek papildināti vai adaptēti, sekojot līdzī pārrmaiņām. Uzņēmums iesaistās dažādos sociāli atbildīgos pasākumos – šopavasār bijām vieni no *Lielās Talkas* iniciatoriem Mežaparkā. *Aldaris* ir viens no

biedrības *Esi Brīvs!* pretatkarību kampaņas atbalstītājiem. Jau ilgus gadus atbalstām sporta aktivitātes, esam Latvijas Hokeja federācijas atbalstītāji, nesam kļuvām arī par populārā hokeja kluba *Dinamo Rīga* atbalstītājiem.

Daudz strādājam ar darbinieku izglītošanu sociālās atbildības jomā - šķirojam atkritumus, taupām elektroenerģiju, izvēlamies darba automašīnas pēc iespējas ekoloģiski draudzīgākas u.tml.

Aldaris bija viens no iniciatoriem Alus darītāju pašregulācijas kodeksa izstrādē, kas nosaka stingras prasības attiecībā uz alus reklāmām u.tml. Šogad uzņēmums bija arī viens no kampaņas *Nebrauc dzēris*, kas norisinājās Jāņu laikā, atbalstītājiem.

Valsts Darba inspekcijas rīkotajā kampaņā *Aldaris* šogad tika atzīts par TOP 5 sociāli atbildīgāko darba devēju Latvijā. Nākamgad uzņēmums nolēmis iesaistīties Globālajā Korporatīvās sociālās atbildības platformā, kas nozīmē konkrētu mērķu izvirzīšanu un pildīšanu šajā jomā.

Uzņēmuma iekšējie ieguvumi:

- Uzņēmējdarbības ilgtspēja
- Konkurences pārkums
- Likumdošanas ievērošana
- Darbinieku lojalitāte
- Kvalificētu cilvēkresursu saglabāšana
- Ražīgums, kvalitāte un pārdošanas apjomi
- Finansiāla stabilitāte un kapitāla pieejamība
- Izmaksu samazinājums

Uzņēmuma ārējie ieguvumi:

- Uzņēmuma reputācija
- Vides saglabāšana
- Redzamība
- Nemateriāli ieguvumi
- Klientu lojalitāte
- Valsts ilgtspējīga attīstība
- Vietējās sabiedrības solidaritāte
- Politiska ietekme